

SZIGETHY GÁBOR (1942) Budapest

SZIGETHY GÁBOR

Egy korty magyar bor XVIII.

(Borbély Tamás Bács hegy Olaszrizling) Az első este, bontatlan palackok sorakoznak az asztalon. Bölcs bortudósok múltidéző írásait olvasom. Ha például Krúdy Gyula társaságában „Badacsony borát kóstolgatja az ember bús, magányos délután egy sötét kis ivóban – nemde eljön hozzá látogatóba a püspök keresztjével megjelölt hegy, a szigligeti öböl és a messzi fehérlő országút, amelyen a kospasz Kisfaludy úr bricskája zörög a házi perpatvarok előtt a pincébe?”

Nagy borok csodás tulajdonsága: visszarojítanak a múltba. Krúdy Gyulát a zamatos badacsonyi bor *visszasodorja* Kisfaludy Sándor hajdanvolt pincéjébe, hallja a pince felé kocsikázó költő bricskájának kerékcörgését, látja a Ranolder püspök állította hatalmas kőkeresztet, merengve csodálja a Balaton fodrozódó víztükrét...

Nem egy sötét kis ivóban üldögélek, hanem zsúfolt könyvespolcokkal körbeült dolgozószobámban, és elsőként Borbély Tamás tizenkét éves, dűlőszelektált Olaszrizlingjét kortyolgom. Mint Krúdy Gyula hajdan: „nagyon hosszan elüldögéltem a bor csendesen duruzsoló mesélgetései mellett”.

A nagy borok mesélnek. 2022 nyarán ez a 2010-es, aranyfüstként csillogó Olaszrizling arra emlékeztet, hogy 2010-ben Ruttkai Évára és Latinovits Zoltánra emlékeztünk: feleségemmel egymás kezét fogva könyvet írtunk az *Álomszínésszpárról*.

Emlékek egy korty borban: mesél, duruzsol nekünk a tizenkét éves badacsonyi Olaszrizling. Pohártükörben lobog Ruttkai Éva vörösen izzó hajkoronája, ellentmondást nem tűrően von kérdőre Latinovits Zoltán szigorú tekintete, belénk hasít a fájdalmasan szép pillanat emléke, amikor Júlia-Ruttkai Éva és Romeo-Latinovits Zoltán – lécek és festett vászon: 1963-ban díszlet a Vígszínház színpadán – átölelték egymást a veronai Capulet-ház erkélyén.

Magunkra maradunk egy pohár borban, feltamadunk egy pohár borban.

Tapad a szemem a címkén a következő palack bor születésének dátumára: Badacsonyi Olaszrizling, 2011. Borát dicséri a borász: „Tüzes borok, vulkáni ízek! A Bácsi dűlő ajándékát a hagyományokhoz ragaszkodva 4 hónapig új tölgyfa hordóban erjesztettük, érleltük. Az öreg tőkéknek és a bazalt alapú, agyagos talajnak köszönhető nagy

komplexitású, keserűmandulára emlékeztető utóízű kiváló bor...”

Szeretem a keserűmandulát.

Sok éven át feleségem titkos vágya volt, hogy egyszer eljussunk együtt álmai városába, New Yorkba. Eljutottunk, 2011-ben. Abban az évben (is) augusztus végén szüretre készülődtek Badacsonyban, amikor mi Los Angelesből New Yorkba röptünk egy péntek délután. Este még hétköznapi béke volt a városban, a Broadway forgatagában bolyongtunk boldogan, olasz pizzát falatoztunk, kaliforniai bort ittunk... Badacsonyban hajnalodott, mi New Yorkban délelőtt a főpályaudvar hatalmas épületében sétáltunk, ahonnan váratlanul nagyon határozottan rendőrök tereltek mindenkit kifelé: délben a vasútállomást bezárták, nem érkeztek, nem indultak vonatok. Gyorsan megtanultuk: a hirtelen záróra oka az Irén nevű, New York felé közeledő hurrikán.

Pillanatok alatt alakult át a város: alkalmi esernyőárusok lepték el az utcákat, mindenki rohant, a boltajtók elé homokzsákokat pakoltak, az emberek ész nélkül vásároltak, mi is... már csak néhány félliteres palack ásványvíz árválkodott a polcokon, egymás után zártak be az éttermek, boltok, áruházak...

Hajnalig dermedten néztük a televíziót: minden csatornán a hurrikán közeledéséről, romboló erejéről, látványos pusztításáról tájékoztattak. Figyelmeztettek: ne aludjunk az ablak mellett, ne menjünk ki az utcára, engedjük le teljesen ablakainkon a redőnyöket... *A kék angyal*, Marlene Dietrich elbűvölő, régi filmje sem csillapította nyugtalanságunkat. Órákon keresztül özönvízszerűen szakadt az eső, gyökerestől fordította ki a földből a fákat a szél, a tengerparton sorban omlottak össze a házak. Azon az éjszakán Badacsonyban senki nem gondolt az Irén nevű, Amerikában tomboló hurrikánra, New Yorkban nem gondoltunk az őszi napsütésben közelgő, hangulatos badacsonyi szüretre.

Reggel tíz órakor a városban tengeremély a csend. A hatósági szigorú tiltás, családi kérésem ellenére kezembem kamerával kimerészkedtem az utcára. A Harmadik sugárút, a Negyedik, az Ötödik – üres minden utca. Fal mellett lapulva kutyát sétáltató férfi. Út közepén sivitva száguldó mentőautó. Rögzítem a képet: ritka csoda New Yorkban, amikor az utcák autómentesek, néptelenek, kihaltak. Rendőrautó közeledik, lassít, hangosbeszélőn, nagyon

határozott hangon felszólítanak: *Azonnal menjen haza!* Hazasétálok, közben lelkesen filmezem a riasztóan üres New York-i utcákat.

Tizenkét órákor egyik percről a másikra vége a riadalomnak: elvonult, már messze jár az Irén hurrikán. Délután sűrű tömeg tolong az utcákon, hosszú sorok állnak a néhány, már újra nyitva tartó étterem, kifőzde, pizzeria előtt: a turisták éhesek.

Keserűmandula ízű, tizenegy éves badacsonyi Olaszrizlinget iszom: néhány percre, órára emlékeimben *visszasodródok* az Irén hurrikántól megtépázott – egymillió polgár lakása sötétedett el több tucat órára –, ország méretű városba, New Yorkba.

Lehet, hogy emlékeimben New Yorknak most már örökre badacsonyi keserűmandula-illata lesz?

•

A második este Borbély Tamás badacsonyi fehérborainak társaságában. A 2013-as Bács hegy Olaszrizling idősebb társaival ellentétben hat hónapot töltött fahordóban. Talán ezért, talán mert fiatalabb: tüzeesebb, izgalmasabb, ízlelőbimbókat csiklandozóbb ital, mint a két tegnap este kóstolt bor.

Borbély Tamás vallomása: „A kéknyelű és az olaszrizling áll legközelebb a szívemhez. Karos olaszrizlingünk félhektáros területéről összesen 600 palack bort válogatunk le, nagyon komoly terméskorlátozással. Ezt csak itt, a pincénél lehet megvenni. A Bács-hegyi rizlingválogatást 2007-től hozzuk ki önállóan, dűlőválogatott rizlingként, és az egyik legkedvesebb borunk lett.”

Kilencéves fehérbor csillog poharamban. 2013 decemberében került hat hónapra hordófogásba, akkor feleséggel, fogadott fiammal és asszonyával Párizsban múltattuk az időt. A Montmartre régi házakkal övezett egyik lejtős, kockakövel borított terén – igaz: télikabátban –, a kávéház szellőjárta teraszán csodáltuk a téli naplementét. Akkor, ott – *Egyszer élünk!* – egy palack Taittinger pezsgőt rendeltem, és akkor, ott mind a négyen nagyon boldogok voltunk.

Hat nap alatt Párizsban, 2013-ban sok francia bort ittunk, lehet, hogy most ezért érzem úgy, hogy ez a 2013-as badacsonyi dűlőszelektált Olaszrizling nagyon „Párizs-ízű”? Vagy csak az évszámról az évszám jutott eszembe, és ezért érzem úgy: nekem, itt és most csak nekem *duruzsol* Párizsról izgalmas mesét ez a bor? Számomra *Párizsban naplemente* ez az Olaszrizling... és *Bohémélet* a Bastille operában, giccsparádé a Champs-Élysées törökméz illatú, karácsonyi vásári forgatagában, várakozás, riadt hallgatás késő este az alvó haj-

léktalanokkal zsúfolt metróállomáson, gyertyafényes vacsora feleséggel kettesben a kedvesen csiricsaré kiszendéglőben, méregdrága macaron a világhíres cukrászdában... Egy pohár borban sok múltidő elfér...

Nyitom a következő palackot: Bács hegy Olaszrizling, 2015. Egy korty bor, fejbe ver a felismerés: a borok nem időrendben öregednek. Ez a hétéves bor keserűen múltidejű, nem hasonlít kilencéves bátyjára. Az összhangba rendezte lelkemben múltidejű emlékeimet, ez felidézi múltam egymásnak feleselő, rendezetlen történéseit.

A borral van baj, vagy velem? A bornak van keserű mellékíze, vagy nekem jutnak eszembe a megbillent egyensúlyú bort kortyolva keserű múltidejű emlékek? Amikor ez a bor született, 2015-ben jelent meg *Időtörés* című esszékötetem; irodalmi emlékek: találkozások, beszélgetések, viták Galsai Pongráccal, Fejes Endrével, Tűz Tamással, Balázs Józseffel, Utassy Józseffel...

Egy korty ziláltan keserű badacsonyi bor: lehetséges utólag rendet teremteni a túlélte múltidőben?

Galsai Pongrácnak soha nem meséltem arról, hogy mennyire élveztem szellemes színikritikáit, kíméletlenül őszinte és pontos arcképvázlatait, színészportréit. (Újságban később megírtam, talán olvasta.) Fejes Endrével a múlt század hetvenes éveiben estéről estére egyre indulatosabban, szenvedélyesebben vitatkoztunk az író, az értelmiségi, a szellem embere feladatairól, kötelességéről, hivatásáról: távolodtunk egymástól, negyven éve örökre megszakadt apa-fiú barátságunk. (Harminc éve nem olvastam fiók mélyén rejtőző, kézzel írott „emlékiratomat”.) Tűz Tamásnak, a Kanadában élő katolikus papköltőnek nem válaszoltam utolsó levelére: úttalan utakra sodort 1989-ben az idő. (2015-ben a halott költőtől írásban kértem bocsánatot: „Pap volt, magyar volt, verseket írt. Talán egyszer hazatalál.”) Nem írtam meg *Koportos* című remekművéről Balázs József barátomnak a megígért kritikát. (*Időtörés* 2015-ben: „Balázs József számára *írni* azt jelentette: felelősséget vállalni a közösség sorsáért, őrizni a múltat, álmodni a jövőről.”) Utassy Józsefnek, egyetemi csoporttársamnak elfelejtettem bevallani: nagy költőnek tartom. (Halála után írásban pótoltam: „Mi bölcsészhallgatók voltunk, Utassy József már akkor költő: tudta, hazánkban miért nevezik a rend csendjének az alattvalók némaságát.”)

Egy pohár borban a szomorú felismerés: amit *akkor* nem tettünk meg, ma már nem pótolható. Amit elfelejtettünk megtenni, annak emlékével halálunkig együtt élünk.

Keserű ez a 2015-ös Olaszrizling: keserű emlékeket, elmulasztott tetteket idéz emlékezetembe. Keserűen szembesít a túlélt múltidővel.

•

Vidámabb emlékeket megidéző borra vágyom a harmadik este, nyitom a soron következő palackot: Bács hegy Olaszrizling, 2016.

Félúton megállok: ha tudom, hogy vidámabb emlékeket megidéző itókára vágyom, akkor – bár még ki sem nyitottam a 2016-os palackot – már fejben eldöntöttem, hogy milyen lesz ez a hatéves bor?

Régi történet: nagy társasággal rangos pincészetben borkóstoló; az első palack dugós, nincs szerencsénk, a második is az. *De ez már jó lesz!* – nyitotta lelkesen a borász a harmadikat. Mindenki boldogan sóhajtott: nagyon érdektelen bort ittunk, de nem volt dugós! Ennek annyira örültünk, hogy örömkömben jól ihatónak ítéltük az éppen csak iható bort.

Előttem két pohár bor az asztalon: Bács hegy Olaszrizling, 2013 és 2016. A kilencéves bor mint tegnap, lelkemben ma is rendet teremtően muzsikál. A hatéves Olaszrizlingnek már az illata is könnyedebb, színe sötétebb arany, pohár falán a cseppek lassabban csorognak alá, de az íze kilencéves rokonánál „vékonyabb” – igazi *esti* bor. Ultipartíhoz túlsúlyos, füstködben tarokkózók számára boldogító ital. Feleségem vacsoravendégeinknek tonhal steakhez kínálná. Vacsora utáni társalgáshoz csak akkor javaslom, ha komoly dolgokról esik szó: Istenről, hazáról, családról...

Zenét hallgatok: Beethoven 2. szimfóniája, a Berliini Szimfonikusokat Herbert von Karajan vezényli... Mi is történt velem 2016-ban?

Véget ért másfél éves boldog irodalmi bortúrám: megjelent *Balatonfüred–Csopak, Borospincékben józanul* című könyvem. Összehasonlító bortudomány alapfokon; egy korty 2016-os Bács hegy Olaszrizling: jó emlékezni barangolásomra a Balaton-felvidék borospincéiben; egy korty 2013-as Bács hegy Olaszrizling: jó érzés összhangot teremteni önmagunkban önmagunkkal.

Bontom a sorban utolsó palackot: Bács hegy Olaszrizling, 2017. Hetvenöt éves voltam abban az évben. Nem meglepő: 2022-ben minden öt éves borról mindig ez jut eszembe. Ez az öt éves badacsonyi bor csak nekem, csak ma *Velence-illatú* nektár.

Feleségemmel, fogadott fiammal üldögéltünk 2017 tavaszán *kedvenc* velencei kávéházam, a Caffè Florian teraszán, a több száz éves árkádsor alatt. Először 1965 szeptemberében, lapos erszényű ösztöndíjasként teáztam itt – akkor egyedül. Akkor – *Un bicchiere di vino rosso* – pohárka vörösbort ára Velence külvárosában, bármelyik bárban, a pultnál fogyasztva harminc líra volt, a belvárosban ötven. Akadt olyan nap, hogy két pohár vörösbort is engedélyeztem magamnak. 2017-ben a Caffè Florianban vágyakozva nézegettem a csodás, színes képekkel díszített menükártyát, és teát kértem – mint mindig, ha az elmúlt fél évszázadban néhányszor módomban volt itt ücsörögni, és olaszul rendeltem: *Per favore, una tazza di té*. Minden pincér okkal hitte azt: üres zsebű, egynapos angol turista vagyok.

Ma már – az utolsó korty öt éves badacsonyi Olaszrizling! – sajnálom, hogy 2017-ben nem ittam (kilenc és fél euró!) egy pohárka 2011-es Barolót. Elfelejtettem – mert a Caffè Florianban mindig teát szoktam inni – az arany szabályt: amit ma megihatsz, ne szalaszd el örökre... Ki tudja, lesz-e még módomban valaha Velencében a háromszáz éves Caffè Florianban hatéves, csodás olasz vörösbort, Barolót inni?

Kortyoltam a teát, Artur fiam fogta a gyönyörű, színes képekkel tarkított, negyvenöt oldalas menükártyát, és elvonult tárgyalni a főpincérrel. Erdélyi születésű, őseitől örökölt tudással addig magyarázott a hallgatag, elegáns főúrnak, hogy ma hetvenöt éves apja már 1965-ben is a Caffè Florianban „szokott” teázni, míg végül a főúr megtört, megadta magát, és fiam kezébe nyomta a drága menükártyát: *Tessék! Vigye!* Ezért tudom ma, hogy 2017-ben, ha ittam volna, kilenc és fél euróért ittam volna egy pohár hatéves Barolót.

Üresek a badacsonyi borospalackok. Három éjszakába hulló este múltidőmben múltidőztem.

Kedves Olvasóink!

A Kortárs folyóirat aktuális számát az Írók Boltjában, valamint az alábbi helyeken biztosan megtalálja:

Budapest: Árkád (Relay és Inmedio), Blaha Lujza tér (Relay), Boráros tér (Relay), MOM Park (Inmedio), Nyugati téri aluljáró (Relay), Széll Kálmán tér (Relay)

Debrecen: Árkád Fórum (Inmedio), **Eger:** Széchenyi út (Inmedio), **Győr:** MÁV váróterem (Relay), **Miskolc:** Szinvapark (Inmedio), **Solymár:** Auchan (Inmedio), **Sopron:** Széchenyi tér (Inmedio), **Szeged:** Dugonics tér (Inmedio)
